

” יש לי כלא אישי, פרטי, שהולך איתי“

ריאיון עם ענבל (שם בדוי). מסורבת גט. שלמרות הכול. עדיין מקווה שבית הדין הרבני יתעשת והיא תוכל להינשא מחדש

רותי פויכטונגר

הכול יהיה בסדר. שמחתי שזה נפל בחלקי, וגם ההורים, שלי ושלך, שמחו מאוד. התחתנתי מאהבה, ידעתי שאני מקימה בית, התחתנתי בידיעה וברצון שזה לכל החיים“.

דבר לא סדק את התמונה האידיאלית באותו שלב, גם לא במבט לאחור. דבר לא הכין את ענבל למה שתגלה לאחר הנישואים.

”רואה לך בעיניים

שכלום לא חשוב

רק אתה, אני ואתה שוב ושוב

רואה לך בעיניים

שיותר מהכול -

היית סוגר אותי,

אם היית יכול“

(אתי אנקרי)

לפעמים מיטשטש הגבול בין אהבה ובין קנאה ורכושנות. אולי זה מה שקרה בזוגיות של ענבל. הבחור שנישאה לו רצה, לכאורה, לשמור עליה ועל שמה הטוב ולכן הצר את צעדיה. כך היא מתארת את חיי הנישואים:

”התחתנתי עם שושנה וגיליתי קוץ. זה התחיל מקנאות אובססיבית. הוא חשב שאני רכוש שלו, איזה עציץ או איזו תמונה בבית, שאפשר להזיז אותי מפה לשם ומשם לפה ולהחליט בשבילי מה לעשות. מבחינתו, מה רע? הבית היה מבריק ומצוחצח, הבגדים שלו היו מגוונים, אוכל תמיד היה. הדבר היחיד שהיה חסר לו זה גם להגיד לי מה לעשות: איך להתלבש - כי הדרך שבה התלבשתי לא הייתה מספיקה צנועה לדעתו - עם מי לדבר, מה לעשות. הוא כל הזמן רצה לדעת לאן אני הולכת, עם מי אני נפגשת. הוא התחיל לדבר איתי בצורה לא יפה. למשל, בדרך חזרה מהעבודה, לפעמים ההסעה הייתה מאחרת. הייתי מגיעה הביתה והוא היה מסתכל על השעון כמו רס”ר: ’מה קרה? למה איחרת? איפה היית? עם מי דיברת?’, או אם הייתי פוגשת בן אדם שהוא לא מכיר, לאו דווקא בחור בן גילי, אדם קצת מבוגר, הוא מיד היה חושד ומתחיל לברר: ’עם מי את מדברת? למה?‘

ענבל (שם בדוי) חיה חיים רגילים. היא קמה כל יום ומתארגנת עם ילדיה ליציאה מהבית, יוצאת לעבודתה, אוספת את הילדים בסוף יום העבודה ומבלה איתם את שארית היום. לבד היא קמה אל ילדיה בלילות, לבד מתמודדת עם מחלותיהם. מעטים ממכריה יודעים שבמקביל לשגרה כבר יותר מחמש שנים ענבל מנסה לקבל גט. בשנים האלה הספיקה ענבל להיפרד, להגיע להסדרי ראייה ומזונות בבית המשפט לענייני משפחה ולפתוח תיק גירושין ברבנות. אבל את הגט המיוחל היא לא השיגה.

לאחרונה קיבלה ענבל פסק דין הקובע כי ”בית הדין ממליץ לצדדים להתגרש“, שמשמעותו היא כי בית הדין החליט לא להתערב ומצפה שהצדדים ימצאו מוצא בעצמם. עוד משמעות של אי-פסיקת חיוב הגט היא שענבל אינה נחשבת למסורבת גט על פי הגדרת בתי הדין הרבניים. ”אני אסירה“, היא אומרת, ”אני יכולה ללכת לכל מקום, אבל יש לי כלא אישי, פרטי, שהולך איתי“. למאסרה של ענבל לא קדמה עבירה, אורכו לא נקצב, ואין סיכוי שינוכה ממנו שליש על התנהגות טובה. ”מתי אני אקבל גט, אלוהים יודע“.

כמו נסיר וסינדרלה

זה התחיל פשוט. זוג צעיר דתי - היא סטודנטית, בוגרת אולפנה ושירות לאומי, הוא בוגר הסדר. ”מה שתמיד רציתי וחלמתי“, היא אומרת. אחרי שנה של היכרות הם נישאו. כך מתארת ענבל את ההתחלה:

”האמת היא שבהתחלה הכול היה נראה יפה וורוד. הוא היה בן אדם נחמד, שבא ממשפחה טובה, של אנשים אינטליגנטיים ממעמד טוב. הסתדרנו בינינו בסדר“.

הייתה ביניכם אהבה? היה כיף?

”כן, בטח! הכול היה נראה מבריק, והתחושה הייתה שגם בעתיד

הכותבת היא דוקטורנטית בתכנית ללימודי מגדר באוניברסיטת בר-אילן

אולי כשאני מספרת את זה לא נשמע כל כך נורא, אבל לי זה הציק מאוד. את המפתחות של האוטו הוא שמר אצלו, אף פעם לא נתן לי לקחת אותו. זה התחיל מדברים קטנים בחיים, ואחרי כמה חודשים זה הפך לקיצוני יותר...

היה מקרה שההתנהגות שלו הגיעה ממש לקצה גבול היכולת שלי להתמודד. באותו מקרה האדמה ממש בערה מתחתיי. הלכנו לבנק, לברר על משכנתא, ואז הפקיד שישבנו איתו אמר לי משהו וצחקנו ביחד. הוא הסתכל עליי והתחיל לצעוק: 'מה? מה את צוחקת? מה זה צריך להיות? מה, הוא בעלך? את בחורה דתית', והיו מלא אנשים מסביב. האדמתי מרוב בושה, יצאתי מהבנק ולעולם לא חזרתי לשם. מה שהוא עשה שם זה היה פשוט בושה.

"היו פעמים שהגעתי לדיון וראיתי את הדיינים שואלים אחד את השני, 'על מה הדיון היום?' זה לא רציני {...} הם מזלזלים בחיי אדם. ממש ככה. ובמיוחד בחיי נשים"

הבושה הפכה לבת לוויה בחייה של ענבל. בגלל הבושה היא לא שיתפה אחרים במה שעובר עליה. לא הורים, לא אחות, לא חברה - אף אחד. עם הכול היא התמודדה לבד.

"אני הייתי צריכה לשמור על כל העולם, ואף אחד לא שמר עליי. שמרתי בסוד את כל הוויכוחים והבלגן שהיו בינינו. האמת היא שהתביישתי. תקופה די ארוכה הסתרתי את זה מההורים שלי, כי הם חשבו שאנחנו כמו נסיך וסינדרלה, ממש ככה. הייתי באה מדוגמת, מתוקתקת. מי שראה אותנו חשב שאנחנו זוג משמים, אבל היינו כאלה רק למראית עין, זה הכול. אני לא רגילה לדברים כאלה, אני ראיתי את ההורים שלי וגם את האחים שלי חיים בזוגיות נהדרת."

למרות הקושי, הבושה, הבדידות והידיעה שלא כך הדברים צריכים להתנהל, ענבל המשיכה לנסות. הרי ההתחלה אמורה להיות קשה - "תקופת התאקלמות", כמו שהיא קוראת לזה. לכן היא חיפשה דרכים להסתגל לחיים משותפים. בינתיים היא הספיקה להרות וגם ללדת. אבל הדברים לא השתפרו. בשלב מסוים הגיעו מים עד נפש. ענבל הבינה שלקשר הזה אין סיכוי, ועזבה את הבית.

אמרו לי ברבנות: "הרצחת וגם ירשת?!"

ענבל הגיעה לבית הדין הרבני כשבאמתחנה כבר מצויים הסדרי ראייה ומזונות (מזונות ילדים ומזונות אישה) שנפסקו לה בבית משפט לענייני משפחה. עובדה זו אמנם הציבה אותה בעמדת כוח, אבל היא גם חשפה אותה לבעיית מאבק הסמכויות שבין מערכת המשפט האזרחית למערכת בתי הדין, וכן להבדלי הגישות בין המערכות: בעיני המערכת האזרחית מניעת חירותה ראויה לפיצוי, ואילו על פי המערכת הדתית, חירות האישה, כלומר הגט, נחשבת לנכס של הבעל בדיון על הסדרי הגירושים.

"הוא אמר שהוא מוכן לתת גט אם אני אגלה גמישות מהבחינה הכספית. אז פנו אליי מהרבנות ואמרו: 'את אישה קשה, את לא מוותרת, הם שאלו אותי: 'הרצחת וגם ירשת?!' - כלומר, את רוצה גם כסף וגם גט? אין! זה לא הולך ביחד. זה משפט שחרוט לי במוח. אני התווכחתי, הסברתי להם שיש כאן ילדים שצריך להאכיל. ממה אני אאכיל אותם, מהאוויר? ואז הם התחילו לדון על מה שהיה בבית המשפט לענייני משפחה. אסור להם לדון בזה בכלל, אבל הם התעצבנו על זה שפניתי לשם. הם ניסו לשכנע אותי, ואמרו: 'הוא מסכן, אין לו מה לאכול, תרחמי עליו'. אמרתי להם: 'תשמעו, אני הוכחתי הכול בבית המשפט, עברתי שם חקירות. היום אני באה לגט, מה הקשר עכשיו?'"

שאלות טובות יש לענבל: למה לפתוח את מה שכבר נחקר ובורר? ומה הקשר בין גט לכסף? למה אין דיון אחד על פרידה, על חירות הדדית, ודיון אחר על הסדרי הממון? ועוד היא שואלת, מדוע הפרידה בין ההורים צריכה להתרחש על חשבון הילדים? "הוא מרצה את כולם בבית הדין הרבני כשהוא טוען שהוא מוכן להביא לי גט, בתנאים שלו. אבל מה התנאים שלו? שאני אוותר על מזונות ילדים! אני אמרתי לרבנים, אני לא מבינה דבר אחד: למה מחיר החופש שלי הוא על גבם של הילדים? להם יש את החיים שלהם, לי יש את החיים שלי. למה אתם קושרים את הילדים באישה?"

הבעיה הקשה מכולן היא שהסיפור של ענבל לא מספיק משכנע על פי תפיסת הדיינים, ולכן ההחלטה שלה להתגרש אינה זוכה לגיבוי שלהם. בסופו של דבר בית הדין החליט שלא להחליט. "הם החליטו שעל הצדדים להתגרש, אבל הם טוענים שלא הוכחתי שהייתה אלימות, ולכן אין עילה לגט. הם טוענים שגם אם נכפה עליו את הגט, הגט הזה לא יהיה גט כשר."

ענבל חשה חסרת אונים מול ההתנהלות של בית הדין. היא חשה שגורלה נתון בידיהם של אנשים שאינם מגלים רגישות מספקת למצוקתה.

ברבנות, אני מאמינה
במוסד הנישואין, ומה
שעושים לי שם זו
פשוט סטירת לחי. אני
אומרת לעצמי, 'רגע,
אז מה אני אעשה?
אני אתחתן בנישואים
אזרחיים?'. אני לא אוכל
להביא ילדים לעולם, כי
הם יהיו ממזרים. אז מה
אני אעשה? אני רוצה
להמשיך את החיים
שלי! אני בן אדם, אני
לא איזשהו עציץ! אני

יחזקאל פנט, "אישה עם עגיל פנינה"

רוצה לבנות את העתיד שלי. בינתיים אני מגדלת את הילדים שלי, מחנכת אותם חינוך דתי כמו שאני רוצה, אני אוספת את כל השברים ומאחה אותם. אבל אני רוצה גם משהו לעצמי! כי אני יודעת שחיים פעם אחת ואני לא הולכת ונהיית יותר צעירה. אני רוצה להמשיך את החיים, אבל החיים שלי תלויים בדעות של בית הדין הרבני ובהחלטות שלהם. למה זה ככה? הרבה אנשים אומרים לי, 'לא מאמינים ברבנות', 'מי בכלל חושב להתחתן', ואני אומרת להם: 'עם כל הסטריות שאני מקבלת מהם, אם אני אתחתן בעזרת השם - ואני מאמינה שאני אתחתן - זה רק ברבנות'."

סיום

ענבל מקווה לפתוח פרק ב', שבו היא תהיה זהירה יותר בבחירת בן זוגה, ותנסה להגן על עצמה גם באמצעות הסכם שיתלווה לקידושין.

לכאורה, הסיפור של ענבל הוא סיפור אישי לגמרי. סיפור של מאמץ יום-יומי לגדל ילדים ולהחזיק בית, ללכת לעבודה ולשמור על שפיות ושגרה. סיפור של תקווה לעתיד, שמעליה מרחפת עננה כבדה. אבל זהו לא רק סיפור אישי. הסיפור של ענבל מייצג את סיפורן של עוד אלפי נשים במצבה בישראל, ועוד נשים רבות ברחבי העולם היהודי.

זהו גם סיפור חברתי - סיפור של חברה המפקירה נשים לשרירות לבם ולעריצותם של הגברים שהן נישאו להן; סיפור של חברה המאפשרת לדיינה להשתתף במסכת הייסורים הארוכה של ענבל ושכמותה; חברה שטרם השכילה למצוא פתרון לפניה העצובים של ההלכה בתחום המעמד האישי.

"אני מרגישה אסירה של הדיינים, כי החיים שלי בידים שלהם. אני יודעת שאם הייתי אחת הבנות שלהם זה לא היה קורה, כי הם פנו אליו במהלך הדיונים ואמרו: 'זו אכזריות, מה שאתה עושה'. אני מרגישה שלדיינים לא באמת אכפת. היו פעמים שהגעתי לדיון וראיתי את הדיינים שואלים אחד את השני, 'על מה הדיון היום?'. זה לא רציני. כבר הגעתי למצבים שהתחלתי לצעוק שם ולבכות מרוב תסכול, חוסר אונים

והרגשה של 'מה זה צריך להיות?'. הם דנים על כל מה שקשור לבית משפט לענייני משפחה. מה הקשר? אני באתי לגט. הם מערבבים דבר בתוך דבר. לפעמים אני חושבת, 'יהיה לי דיון'. אני מצפה לזה, אבל לדיינים לא אכפת. הם מזלזלים בחיי אדם, ממש ככה, ובמיוחד בחיי נשים."

ההשוואה לבית המשפט האזרחי בלתי נמנעת.

"בבית המשפט האזרחי התיק מונח לפני השופטת כמה ימים לפני הדיון. היא באה מוכנה, יודעת במה דברים אמורים, לאן הדיון הגיע ומהיכן יש להמשיך. נותנים שם כבוד לשני הצדדים ושומעים את שניהם. ברבנות זה לא עובד ככה."

התמונה המצטיירת אשר לבתי הדין הרבניים היא של הפרדת דת ומדינה בפועל, המאפשרת להם להתנהל בתוך בועה, בלי פיקוח שיחייבם לתת דין וחשבון לנורמות ציבוריות. בתי הדין משתמשים לרעה באוטונומיה שלהם כרשות דתית ורומסים את כבודם של הנזקקים לעזרתם.

כמו סטירת לחי

בתור אישה דתית יש למפגש של ענבל עם בית הדין עוד ממד. בעיניה הדיינים מייצגים מערכת אמונות שהיא שותפה לה. החוויה הקשה שהיא חווה מעמידה אותה במבחן לא פשוט. "יש נשים שבטוח עושות מה שהן רוצות - אני לא. מה שיוצא הוא שאני סובלת מכל הכיוונים. מצד אחד, אני שומרת מצוות, מצד שני, אלו שאמורים לשמור עליי נותנים לעוד חודש, לעוד שנה, לעבור, ולא מוצאים פתרון. השנים עוברות ואף אחד לא יחזיר לי אותן. אני בחורה דתית, אני רוצה להתגרש בכבוד ולהתחתן